

คำวินิจฉัย (พัตวา) จุฬาราชมนตรี ที่ 19/2557

เรื่อง การแกะววาฟอิฟาแกะฮ์ของสตรีที่มีเลือดประจำเดือน (ฮัยฎ์)

คำถาม : สตรีที่มีเลือดประจำเดือน (ฮัยฎ์) นางจะแกะววาฟอิฟาแกะฮ์ได้หรือไม่ และมีข้อปฏิบัติอย่างไร?

คำวินิจฉัย

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيدنا محمد وعلى آله وصحابه أجمعين ... وبعد :

การแกะววาฟอัล-อิฟาแกะฮ์เป็นองค์ประกอบหลัก (รูกน) หนึ่งจากบรรดาองค์ประกอบหลักของการประกอบพิธีฮัจญ์ ซึ่งการประกอบพิธีฮัจญ์จะใช้ไม่ได้นอกเสียจากต้องมีองค์ประกอบหลักข้อนี้ โดยการอิญญ์มาอ์ของอุมมะฮ์⁽¹⁾ ทั้งนี้มีหลักฐานระบุในคัมภีร์อัล-กุรอาน อย่างชัดเจนว่า :

﴿ وَلِيَطُوفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ ﴾

ความว่า “และพวกเขาจงทำการแกะววาฟ (เดินเวียนรอบ) อัล-บัยติลอะติ๊ก (บัยตุลลอฮ์)” (อัล-ฮัจญ์: 29)

และเนื่องจากมีหลักฐานระบุว่าท่านนบี ﷺ ได้ทำการแกะววาฟ อัล-อิฟาแกะฮ์ดังที่ปรากฏในอัล-หะดีษที่รายงานจากท่านญาบิร رضي الله عنه ซึ่งอิหม่ามมุสลิมได้บันทึกไว้ในตำราเศาะหิห์ของท่านว่า:

“ رَمَى الْجَمْرَةَ ثُمَّ رَكِبَ وَأَفَاضَ إِلَى الْبَيْتِ ”

ความว่า : ท่านนบี ﷺ ได้ขว้างหิน (ที่เสาหิน ณ ตำบลมินา) แล้วต่อมาท่านก็ขี่สัตว์พาหนะ และท่านก็มุ่งไปพร้อมกับการหลังไหลของผู้คนสู่บัยติลลาฮ์ (เพื่อทำการแกะววาฟอัลอิฟาแกะฮ์)⁽²⁾

(1) อัล-มััจญ์มอ์ ชัรฮุลมุฮัซซับ; อัน-นะวาเวีย : 8/197, กิตาบุล ฮัจญ์ฮ์ ฟิ มะนาลิกิลฮัจญ์ วัลอุมเราะฮ์; อัน-นะวาเวีย : หน้า 348

(2) อัล-ฟิฏลมันชะญียะ อะลา มัชฮับอัล-อิหม่าม อัช-ชาฟีอี : 2/140

และนักวิชาการสังกัดมัซฮับ อัช-ชาฟีอียกกล่าวว่า ช่วงเวลาของการฎะวาฟอัล-อิฟาฎะฮ์นี้จะเข้าเวลานับตั้งแต่ครั้งคืน (เที่ยงคืน) ของค่ำคืนวันเชือด (วันอีด อัล-อฎุฮฺยา) และจะคงมีเวลาอยู่เรื่อยไปจนถึงวาระสุดท้ายแห่งชีวิตโดยที่ผู้ประกอบพิธีฮัจญ์ (ที่ยังไม่ได้ทำการฎะวาฟอัล-อิฟาฎะฮ์) ยังคงอยู่ในฐานะผู้ครองอิห์รอมจนกว่าผู้นั้นจะได้ทำการฎะวาฟอัล-อิฟาฎะฮ์ และช่วงเวลาที่ประเสริฐที่สุด (อัล-อัฟฎูฮฺ) ในการฎะวาฟ อัล-อิฟาฎะฮ์ คือวันเชือด (วันอีดอัล-อฎุฮฺยา) ก่อนดวงอาทิตย์คล้อยในช่วงเวลาสายภายหลังการเสร็จสิ้นจากงานของการประกอบพิธีฮัจญ์ทั้ง 3 ประการคือ การขว้าง การเชือด และการโกนศีรษะ ทั้งนี้ถือว่าการล่าช้าการฎะวาฟอัล-อิฟาฎะฮ์จนเลยถึงวันเชือดเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ (มักรูฮ์) และช่วงที่ยังไม่ได้ฎะวาฟอัล-อิฟาฎะฮ์ไม่อนุญาตให้ผู้นั้นมีเพศสัมพันธ์กับสตรี ถึงแม้ว่าจะผ่านเวลาล่วงไปหลายปีก็ตาม⁽¹⁾

แต่ถ้าหากผู้ประกอบพิธีฮัจญ์ได้ทำการฎะวาฟอัล-วะดอฮ์ โดยที่ผู้นั้นยังไม่ได้ทำการฎะวาฟอัล-อิฟาฎะฮ์ ก็ถือว่าการฎะวาฟ อัล-อิฟาฎะฮ์นั้นตกไป อันเนื่องมาจากการฎะวาฟ อัล-วะดอฮ์นั้น ถือว่าใช้แทนได้⁽²⁾ แต่ถ้าหากผู้นั้นไม่ได้ทำการฎะวาฟ อัล-วะดอฮ์ และไม่ได้ทำการฎะวาฟอื่นๆ การมีเพศสัมพันธ์กับสตรีก็ไม่เป็นที่ยกเว้นสำหรับผู้นั้น ถึงแม้ว่าเวลาจะผ่านไปยาวนานเพียงใดก็ตาม เพราะผู้นั้นยังคงอยู่ในฐานะของผู้ที่ครองอิห์รอมอยู่⁽³⁾

ดังนั้น เมื่อผู้ประกอบพิธีฮัจญ์ได้ละทิ้งการฎะวาฟอัล-อิฟาฎะฮ์ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลัก (รุกน) ของการประกอบพิธีฮัจญ์ก็ถือว่าผู้นั้นยังมีได้เปเล็ฮ์ (ตะฮัลลุส) จากการครองอิห์รอมของตน จนกว่าจะได้กระทำการที่เป็นองค์ประกอบหลักของพิธีฮัจญ์นั้น ทั้งนี้โดยไม่มี การแบ่งแยกว่าการละทิ้งนั้นเป็นไปโดยเจตนาหรือไม่ รู้หรือไม่รู้ และมีอุปสรรคหรือไม่ก็ตาม เช่น กรณีของสตรีที่มีรอบเดือนก่อนการฎะวาฟอัล-อิฟาฎะฮ์ ถึงแม้จะมีช่วงเวลายาวนานก็ตามก็ถือว่าสิ่งต้องห้ามของการครองอิห์รอมยังคงเป็นสิ่งต้องห้ามสำหรับนางต่อไป และถ้าหากว่านางเดินทางมาจากดินแดนห่างไกลซึ่งเกรงว่าจะเกิดภัยแก่ตัวของนางหากเดินทางกลับล่าช้าจึงเดินทางออกไปพร้อมขบวนคาราวาน จนกระทั่งนางมาถึงยังสถานที่หนึ่งซึ่งนางไม่สามารถย้อนกลับมาสู่นครมักกะฮ์ได้อีก และนางได้ตะฮัลลุสเหมือนผู้ที่ถูกกักกัน การฎะวาฟอัล-อิฟาฎะฮ์ก็ยังคงเป็นภาระผูกพันในตัวนาง แต่ในขณะที่นั้นบรรดาสิ่งต้องห้าม (มุหฺรเราะมาต) ของการครองอิห์รอมก็ไม่เป็นที่ยกเว้นนาง ต่อมาภายหลังก็ให้นางหวนกลับมายังนครมักกะฮ์ และครองอิห์รอมเพื่อทำการฎะวาฟ อัล-อิฟาฎะฮ์นั้น⁽⁴⁾ และเงื่อนไขของการฎะวาฟที่จะมีผลใช้ได้นั้นคือการที่ผู้ทำการฎะวาฟมีความสะอาดจาก

(1) อัล-ฟิฮฺลุส มัซฮับ อัช-ชาฟีอี : 2/140

(2) อ่างแล้ว : 8/197

(3) มุฆนีย์ อัล-มุหฺตาจญ์: อัช-ชีร์บีนีย์ อัล-เคาะฎีบ : 1/505

(4) ฮาซียะฮ์ อัช-ชัคค์ อิบรอฮีม อัล-บัยญูรีย : 1/631

การมีระดับเล็กและระดับใหญ่ (1)

ตามทัศนะของนักวิชาการในมัซฮับมาลิกีย์, อัช-ชาฟีอีย์ และหนึ่งในสองริวายะฮ์จากอิหม่ามอะหมัดตลอดจนอัล-มาวัรดียฺ ได้เล่าทัศนะนี้จากปวงปราชญ์ (ญุมฮูร อัล-อุลมะมาอ์) ส่วนอิหม่ามอะบูสะนีฟะฮ์มีทัศนะว่าความสะอาดจากการมีระดับและสิ่งที่เป็นนะญิสไม่ถือเป็นเงื่อนไขสำหรับการเฆาะวาฟที่จะมีผลใช้ได้ หากผู้เฆาะวาฟทำการเฆาะวาฟโดยมีนะญิสที่ร่างกายหรือเสื้อผ้าหรือทำการเฆาะวาฟในสภาพที่มีระดับหรือมีญะนาบะฮ์ ก็ถือว่าการเฆาะวาฟของผู้นั้นใช้ได้ ทั้งนี้บรรดานักวิชาการสังกัดมัซฮับอัล-ฮะนะฟียฺมีความเห็นต่างกันว่า การมีความสะอาดจากระดับของผู้ทำการเฆาะวาฟนั้นเป็นสิ่งจำเป็นหรือไม่ แต่มีความเห็นตรงกันว่า การมีความสะอาดจากระดับนั้นมิใช่เงื่อนไขของการที่จะทำให้การเฆาะวาฟใช้ได้ นักวิชาการสังกัดมัซฮับอัล-ฮะนะฟียฺที่มีความเห็นว่าการมีความสะอาดจากระดับเป็นสิ่งจำเป็นกล่าวว่า หากผู้นั้นทำการเฆาะวาฟในขณะที่มีระดับก็จำเป็นที่ผู้นั้นต้องเชือดคัมม์เป็นแพะหรือแกะ 1 ตัว และถ้าหากผู้นั้นทำการเฆาะวาฟในขณะที่มีญะนาบะฮ์ก็จำเป็นที่ผู้นั้นต้องเชือดคัมม์เป็นอูฐหนึ่งตัว และให้ผู้นั้นกลับไปทำการเฆาะวาฟใหม่อีกครั้งตราบไตที่ผู้นั้นยังคงอยู่ที่นครมักกะฮ์ ส่วนริวายะฮ์ที่สองจากอิหม่ามอะหมัดระบุว่า หากผู้นั้นพำนักอยู่ที่นครมักกะฮ์ก็ให้ผู้นั้นกลับไปทำการเฆาะวาฟใหม่อีกครั้งแต่กรณีที่ผู้นั้นเดินทางกลับสู่อำเภอของตนแล้วก็ให้ทดแทนการเฆาะวาฟนั้นด้วยการเชือดคัมม์ (2) ทั้งนี้ นักวิชาการสังกัดมัซฮับอัล-ฮะนะฟียฺ ระบุว่าหากผู้นั้นทำการเฆาะวาฟโดยไม่มีการทำ ความสะอาดจากระดับ และผู้นั้นยังคงอยู่ที่นครมักกะฮ์ ก็จำเป็นที่ผู้นั้นจะต้องกลับไปทำการเฆาะวาฟใหม่อีกครั้งเพื่อเป็นการทดแทน แต่ถ้าหากผู้นั้นกลับไปทำการเฆาะวาฟใหม่ในช่วงวันเวลาของวันอีด (วันอีดอัล-อญญาและวันดีชีริก) ผู้นั้นก็จำเป็นต้องเชือดคัมม์ตามทัศนะของอิหม่ามอะบูสะนีฟะฮ์ และถ้าหากผู้นั้นเดินทางกลับสู่อำเภอของตนโดยไม่ได้ทำการเฆาะวาฟ ผู้นั้นก็จำเป็นต้องเชือดคัมม์ (3)

เมื่อพิจารณารายละเอียดทั้งหมดข้างต้นแล้ว จึงวินิจฉัยได้ดังต่อไปนี้

1. กรณีที่สตรีผู้ประกอบพิธีฮัจญ์มีรอบเดือน (ฮัยฎ์) ก่อนการเฆาะวาฟ อัล-อิฟาเฆาะฮ์ ให้พิจารณว่าระยะเวลาของการมีรอบเดือนนั้นกินระยะเวลาอย่างน้อยเพียงใดหากช่วงเวลาการมีรอบเดือนของนางมีระยะเวลาไม่มากและคณะศุญาจยังมีเวลาเหลือเพียงพอจนกระทั่งนางหมดรอบเดือน และสามารถทำความสะอาดจากระดับใหญ่ ตลอดจนทำการเฆาะวาฟอัล-อิฟาเฆาะฮ์ได้ทันก่อนถึงกำหนดเวลาการเดินทางพร้อมกับคณะศุญาจออกจากนครมักกะฮ์ กรณีนี้ให้นางรออยู่จนกว่าจะหมดรอบเดือน เมื่อหมดรอบเดือนแล้วก็ให้นางทำความสะอาดจากระดับใหญ่ และทำการเฆาะวาฟ

(1) อัล-ฟิฮฺลุลมันชะญิยฺ อะลา มัชฮับอัล-อิหม่าม อัช-ชาฟีอีย์ : 3/157
 (2) อัล-มััจญ์มูอ์ ชัรฮุลมุฮัซซับ; อัน-นะวาเวีย : 8/23
 (3) อัล-ฟิฮฺลุลอิสลามียฺ ว่า อะดิลละตุฮฺ; ดร.วะฮ์บะฮ์ อัช-ชูฮัยลียฺ : 3/155

อัล-อิฟาฎะฮ์ได้ตามกฎเกณฑ์ของการฎะวาฟ ถึงแม้ว่าช่วงเวลาของการฎะวาฟอัล-อิฟาฎะฮ์ของนางจะเลยช่วงเวลาของวันอีตแล้วก็ตามเพราะการฎะวาฟ การสะอ์ และการขริบเส้นผมเพื่อตัดหัตถ์จากการครองอิห์รอมไม่มีเวลาสิ้นสุดและการฎะวาฟอัล-อิฟาฎะฮ์ของนางถือเป็นการปฏิบัติในเวลา (อัล-อะดอ์) มิใช่เป็นการชดใช้ (เกาะฎอ์) ตามที่อิหม่ามฮันบะลีย์กล่าวไว้⁽¹⁾ และหากช่วงเวลาการห่มรอบเดือนของนางสิ้นสุดลงก่อนการเคลื่อนย้ายของคณะศุญาจออกจากนครมักกะฮ์ และนางสามารถทำความสะอาดจากหะดัษใหญ่ได้ทันเวลา และสามารถทำการฎะวาฟอัล-วะดอ์พร้อมคณะศุญาจโดยที่นางยังมีได้ทำการฎะวาฟอัล-อิฟาฎะฮ์ การฎะวาฟ อัล-วะดอ์ของนางก็ตกเป็นการฎะวาฟอัล-อิฟาฎะฮ์สำหรับนางแล้ว และถือว่าการฎะวาฟของนางใช้ได้⁽²⁾

ส่วนในกรณีในช่วงระยะเวลาการมีรอบเดือนของนางยังไม่หมดลงกอบรกับถึงกำหนดที่คณะศุญาจที่ร่วมเดินทางมากับนางจำเป็นต้องเดินทางออกจากนครมักกะฮ์แล้วโดยนางยังไม่ได้ทำการฎะวาฟอัล-อิฟาฎะฮ์ และไม่สามารถทำการฎะวาฟอัล-วะดอ์ได้เพราะนางยังคงมีรอบเดือนอยู่นั้นแนวทางวินิจฉัยสามารถพิจารณาได้ 2 แนวทาง ดังนี้

1.1) หากสตรีที่มีรอบเดือนสามารถพำนักอยู่ต่อไปในนครมักกะฮ์ได้ เช่น กรณีผู้ประกอบการฮัจญ์ดำเนินการเรื่องที่พักและผู้รับผิดชอบให้ดูแลนางขณะพำนักอยู่ในนครมักกะฮ์ เป็นต้น กรณีนี้ให้นางรออยู่ในนครมักกะฮ์จนกระทั่งหมดรอบเดือน แล้วทำความสะอาดจากหะดัษใหญ่ หลังจากนั้นให้นางทำการฎะวาฟอัล-อิฟาฎะฮ์ได้

1.2) หากนางไม่สามารถพำนักอยู่ในนครมักกะฮ์ต่อไปได้ เนื่องจากเกรงว่าจะมีภัยเกิดขึ้นอย่างชัดเจน แล้วนางก็ประสงค์ที่จะเดินทางออกจากนครมักกะฮ์พร้อมกับคณะศุญาจก่อนการฎะวาฟ อัล-อิฟาฎะฮ์ ก็เป็นที่อนุญาตให้นางเดินทางออกจากนครมักกะฮ์ได้ แต่นางยังคงอยู่ในฐานะผู้ครองอิห์รอมจนกว่านางจะหวนกลับมาถึงนครมักกะฮ์อีกครั้ง และทำการฎะวาฟเมื่อใดก็ได้ตามที่นางสามารถ ถึงแม้ว่าจะล่วงเลยไปเป็นเวลาหลายปีก็ตาม⁽³⁾ ซึ่งในกรณีนี้หากคณะศุญาจที่มาพร้อมกับนางเดินทางออกจากนครมักกะฮ์สู่นครมะดีนะฮ์ ก็สมควรอย่างยิ่งที่ผู้ประกอบการฮัจญ์จะต้องพานางกลับมาทำการฎะวาฟ อัล-อิฟาฎะฮ์ที่นครมักกะฮ์อีกครั้งในช่วงเวลาที่เหมาะสมระหว่างที่คณะศุญาจอยู่ที่นครมะดีนะฮ์ แต่ถ้าหากเป็นการเดินทางกลับสู่มาตุภูมิและไม่สามารถหวนกลับมาถึงนครมักกะฮ์ได้อีกให้พิจารณาดังนี้ หากนางมีความสามารถในการเดินทางสู่นครมักกะฮ์ในภายหลัง ให้นางใช้ช่วงเวลาในการพำนักอยู่ที่นครมักกะฮ์ทำการฎะวาฟ อัล-อิฟาฎะฮ์นั้น แต่ถ้านางไม่มีความสามารถในการทำเช่นนั้น ก็ถือว่านางยังคงอยู่ในฐานะของผู้ครองอิห์รอมนั้นต่อไป

(1) อัล-มััจญุมูฮ์ ชัรฮุลมุฮัซซับ : 8/198

(2) อัจฉ์แล้ว : 8/197

(3) อัจฉ์แล้ว : 8/237

ตลอดช่วงอายุขัยของนางจนกว่าจะมีการย้อนกลับมาทำการฎะวาฟ อัล-อิฟาฎะฮ์ที่นครมักกะฮ์ อีกครั้งถึงแม้ว่าจะเนิ่นนานเป็นเวลาหลายปีก็ตาม

2. ในกรณีที่ปรากฏว่าหลักปฏิบัติในข้อที่หนึ่งหรือข้อเสนอกที่เป็นทางออกซึ่งถูกระบุไว้ใน คำวินิจฉัยข้อที่หนึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สามารถกระทำได้ออนุลอมให้สตรีผู้ประกอบพิธีฮัจญ์ที่มีรอบเดือน และยังไม่ได้ทำการฎะวาฟอัล-อิฟาฎะฮ์ถือตาม (ตักลีต) ทัศนะในมัซฮับอัล-ฮะนะฟีและริวายะฮ์ หนึ่งในสองริวายะฮ์ของอิหม่ามอะหฺมัดกล่าวว่าคือ เมื่อนางมีความจำเป็นอย่างยิ่งว่าจะเดินทางออก จากนครมักกะฮ์พร้อมกับคณะศุญญาจ ก่อนการสิ้นสุดของช่วงระยะเวลาการมีรอบเดือนหรือการมี เลือดหลังการคลอดบุตร (นิฟาส) และนางยังไม่ได้ทำการฎะวาฟ อัล-อิฟาฎะฮ์ ก็ให้นางอาบน้ำ ชำระร่างกายซึ่งมิใช่การอาบน้ำยกสะดะห์ใหญ่ และใช้ผ้าอนามัยอย่างรัดกุม ต่อมาให้นางทำการ ฎะวาฟอัล-อิฟาฎะฮ์หลังจากนั้นให้นางทำการสะแอะระหว่างเนินเขาอัศ-เศาะฟา และอัล-มัรวะฮ์ ในกรณีที่นางยังไม่ได้ทำการสะแอะก่อนหน้านั้น 7 เทียะว และนางจำเป็นที่จะต้องเชือดตัมม์เป็น อูฐหนึ่งตัวที่มีอายุครบ 5 ปีบริบูรณ์หรือวัวที่มีอายุครบ 2 ปีบริบูรณ์ การกระทำดังกล่าวนี้เป็นการ ถือตาม (ตักลีต) ทัศนะของนักวิชาการสังกัดมัซฮับอัล-ฮะนะฟี ซึ่งกล่าวว่า การฎะวาฟในลักษณะ ดังกล่าวถือว่าใช้ได้แม้มีข้อห้ามเนื่องจากนางเข้าสู่เขตของมัสยิดฮะรออมในขณะที่ยังมีรอบเดือน (ฮัยฎ์) หรือเลือดหลังการคลอดบุตร (นิฟาส) และเนื่องจากการฎะวาฟในสภาพดังกล่าว จึงจำเป็นต้องเชือดตัมม์⁽¹⁾ ทั้งนี้ อิหม่ามอบูฮะนีฟะฮ์ และผู้ที่เห็นตรงกับท่านอาศัยหลักฐานจากนัยกว้างๆ ของพระดำรัสที่ว่า

﴿وَلْيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ﴾

ความว่า “และพวกเขาจงทำการฎะวาฟ (เดินเวียนรอบ) อัล-บัยติลอะติ๊ก (บัยตุลลอฮ์)” (อัล-ฮัจญ์ : 29)

โดยวิเคราะห์ว่า การฎะวาฟในตวับทจากพระดำรัสนี้เทียบ (กียาส) ได้กับการรุกูฟ และ องค์ประกอบหลัก (รูกน) อื่นๆ ของพิธีฮัจญ์ซึ่งมิได้กำหนดเงื่อนไขว่าต้องมีการทำความสะอาดจาก สะดะห์⁽²⁾ และการถือตาม (ตักลีต) ทัศนะของนักวิชาการฝ่ายนี้มีคำพิทวาของชัยค์ อับดุลลอฮ์ อิบน์ ญาซิม ในตำรา “มุฟีดุลอะนาม” และใน ริซาละฮ์ ฟิ ฎะวาฟ อัล-ฮะอิกฺ ของอิหม่ามอัล- ลามะฮ์ กอฎีฮ์ อัล-กุฎอฮ์ นักญุมูดดีน อับดุลเราะห์มาน อิบน์ ชัมซิดดีน อิบรอฮีม อัล-บาริซีย อัล-ญะฮะนีฮ์ อัช-ชาฟีอีฮ์ ระบุเป็นทางออกเกี่ยวกับกรณีนี้เอาไว้⁽³⁾

(1) อัล-ฟิคุล อิสลามีย ว่า อะดิลละตุฮฺ; ดร.วะบะฮ์ อัช-ชูฮัยลีย : 3/163-164
 (2) อัล-มัญญูฮ์ ชัรฮุลมุฮ์ซัฮับ : 8/23
 (3) อัล-อิฟคอห์ อะลา มะซาอิล อัล-อิฎอห์; ชัยค์อับดุลฟัตตาห์ หุซัยนเราะวะฮ์ อัล-มักกีฮ์ ในกิตาบอัล-อิฎอห์ ฟิ มะนาสิกลิลฮัจญ์วัล อุมเราะฮ์; อิหม่าม อัน-นะวะวีย : หน้า 211-220

พิจารณาแล้วจึงวินิจฉัยว่า การฎะวาฟอัล-อิฟาฎะฮ์เป็นองค์ประกอบหลัก (รุกน) หนึ่งจากบรรดาองค์ประกอบหลักของการประกอบพิธีฮัจญ์ ซึ่งการประกอบพิธีฮัจญ์จะใช้ไม่ได้ นอกเสียจากต้องมืองค์ประกอบหลักข้อนี้แต่นักนิติศาสตร์อิสลามมีความเห็นที่ต่างกันในเรื่องความสะอาดจากสะเก็ดเล็กและสะเก็ดใหญ่ของผู้ทำการฎะวาฟดังนี้

1. มัชฮับอัล-ชะนะฟีย์ เห็นว่าความสะอาดจากสะเก็ดหรือสะเก็ดไม่เป็นเงื่อนไขสำหรับการฎะวาฟ หากผู้ทำการฎะวาฟทำการฎะวาฟโดยมีสะเก็ดที่ร่างกายหรือเสื้อผ้าหรือทำการฎะวาฟโดยมีสะเก็ดหรือสะเก็ดที่ถือว่าการฎะวาฟของผู้นั้นใช้ได้ แต่จะต้องเช็ดดัตม์ม 1 ตัว และในกรณีฎะวาฟในสภาพที่มีสะเก็ดหรือสะเก็ดเล็กจะต้องเช็ดดัตม์มเป็นแพะหรือแกะ 1 ตัว และในกรณีฎะวาฟขณะมีสะเก็ดหรือสะเก็ดใหญ่จะต้องเช็ดดัตม์มเป็นอูฐ หรือ วัว 1 ตัว

2. มัชฮับอัล-มาลิกีย์, อัช-ชาฟีอีย์ และรายงานหนึ่งของอิหม่ามอะหมัด เห็นว่าเงื่อนไขในการทำให้การฎะวาฟนั้นมีผลใช้ได้คือการที่ผู้ทำการฎะวาฟมีความสะอาดจากการมีสะเก็ดเล็กและสะเก็ดใหญ่ ดังนั้นสตรีที่มีรอบเดือนจะทำการฎะวาฟได้ก็ต่อเมื่อนางหมดรอบเดือนและทำความสะอาดจากสะเก็ดแล้วจึงทำการฎะวาฟอัล-อิฟาฎะฮ์ได้ แต่หากนางไม่สามารถที่จะพำนักอยู่ที่นครมักกะฮ์ได้เพราะไม่มีมะหฺรอม (ญาติที่ห้ามแต่งงานด้วยหรือสามี) อยู่กับนางหรือหากนางพำนักอยู่ก็เกรงว่าจะมีภัยเกิดขึ้นอย่างชัดเจน อนุญาตให้นางเดินทางกลับสู่มาตุภูมิได้โดยไม่ต้องฎะวาฟอัล-อิฟาฎะฮ์ แต่นางยังคงอยู่ในฐานะผู้ครองอิหฺรอมจนกว่านางจะกลับมายังนครมักกะฮ์เพื่อทำการฎะวาฟอัล-อิฟาฎะฮ์ในภายหลัง ถึงแม้เวลาจะเนิ่นนานหลายปีก็ตาม

والله اعلم بالصواب

อาซิส พิทักษ์คุมพล

จุฬาราชมนตรี

